

تبیین عوامل موثر بر پژوهش از دیدگاه اعضای هیات علمی: یک مطالعه کیفی در دانشگاه علوم پزشکی سمنان

عباس زیاری^۱ (M.D)، علی اصغر قدس^۲ (Ph.D)، علی رشیدی پور^۳ (Ph.D)، حسین بزرگی^۴ (Medical Student)، حسن بابامحمدی^{۲*} (Ph.D)

۱- مرکز تحقیقات عوامل اجتماعی موثر بر سلامت، گروه پزشکی اجتماعی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی سمنان، سمنان، ایران

۲- مرکز تحقیقات مراقبت‌های پرستاری، دانشکده پرستاری و پیراپزشکی، دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی سمنان، سمنان، ایران

۳- مرکز تحقیقات و گروه فیزیولوژی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی سمنان، سمنان، ایران

۴- کمیته تحقیقات دانشجویی، دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی سمنان، سمنان، ایران

چکیده

هدف: اعضای هیات علمی دانشگاه‌های علوم پزشکی نقش اساسی در انجام پژوهش و تولید علم دارند و توجه به عوامل موثر در انجام پژوهش از دیدگاه این گروه می‌تواند موجب افزایش کمی و کیفی مقالات علمی و گسترش مرزهای دانش شود. این مطالعه با هدف تبیین عوامل موثر در پژوهش از دیدگاه اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی سمنان انجام شده است.

مواد و روش‌ها: این مطالعه با رویکرد کیفی در سال ۱۳۹۵ انجام شد. نمونه‌گیری مبتنی بر هدف و با حداکثر تنوع بود. داده‌ها از طریق مصاحبه نیمه ساختارمند با ۱۱ مشارکت‌کننده از اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی سمنان (۶ نفر از علوم پایه و ۵ نفر از اساتید بالینی) جمع‌آوری گردید. تحلیل داده‌ها با استفاده از روش تحلیل محتوای مرسوم هم‌زمان با جمع‌آوری داده‌ها و بر اساس پنج گام Granheim و Lundman (۲۰۰۴) صورت گرفت. اطمینان از صحت و استحکام تحقیق با استفاده از معیارهای لینکلن و گوبا انجام گرفت.

یافته‌ها: از تحلیل داده‌ها ۶ درون مایه اصلی شامل: "انگیزه"، "ویژگی شخصیتی"، "حمایت"، "بسترسازی مناسب"، "تعامل و کار تیمی" و "عوامل سازمانی (مدیریتی)" استخراج گردید.

نتیجه‌گیری: یافته‌های حاصل از مطالعه، عوامل موثر بر پژوهش از دیدگاه اعضای هیات علمی را تبیین نمود. نتایج مطالعه حاضر به حیطة‌های جدیدی از عوامل دست‌یافت‌که جهت ارتقای کیفی و کمی پژوهش، لازم است به آن‌ها توجه کافی مبذول گردد.

واژه‌های کلیدی: پژوهش، هیات علمی، دانشگاه علوم پزشکی سمنان، پژوهش کیفی

اجتماعی و اقتصادی هر جامعه به حساب می‌آید و تصور پیشرفت بدون توجه به پژوهش امری دور از ذهن به‌نظر

مقدمه

پژوهش از پایه‌های اساسی توسعه علمی، فرهنگی،

می‌رسد [۱]. در دانشگاه‌های علوم پزشکی، به دلیل اهمیت پژوهش در شناسایی مشکلات و مسایل بهداشتی، درمانی و آموزشی و نیز ارایه راه حل برای رفع مشکلات مرتبط با سلامت جامعه، پژوهش از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است [۲]. ارتقاء و پیشرفت دانش وابسته به بررسی تولیدات پژوهشی دانشگاه‌ها و یافتن عوامل موثر موجود است تا راه برای رشد فعالیت‌های پژوهشی هموار شود [۳]. به همین دلیل مطالعات مختلفی در دنیا جهت بررسی مشکلات در پژوهش‌های علوم پزشکی انجام شده [۴، ۵] و از جنبه‌های گوناگون به بررسی پژوهش و عوامل موثر بر آن در دانشگاه‌های علوم پزشکی پرداخته شده است [۶-۱۰].

طبق مطالعات انجام شده در کشور ما نیز، هر چند پژوهش در علوم پزشکی طی سالیان اخیر رشد خوبی داشته و شاخص‌های پژوهشی در حیطه تولید، ظرفیت‌سازی و تولید دانش رو به پیشرفت ارزیابی شده، اما ادامه این مسیر نیازمند بررسی و پیگیری دقیق می‌باشد [۱۱، ۱۲].

کمیت و کیفیت تولیدات علمی (طرح‌ها و مقالات پژوهشی) یکی از مهم‌ترین شاخص‌های توسعه علمی هر کشوری به حساب می‌آید و اعضای هیأت علمی دانشگاه‌ها، به عنوان ارکان اصلی آموزش و پژوهش، نقش اساسی در ارتقای این شاخص دارند [۱۳]. به همین دلیل حتی در مطالعات خارجی نیز عوامل موثر بر پژوهش اعضای هیات علمی علوم پزشکی مورد توجه گرفته است و ضعف زیرساخت‌ها، کمبود آموزش، عدم حمایت سیستم و ناکافی بودن منابع مالی از موانع مهم در امر تحقیقات شناخته شده است [۱۴].

در مطالعات داخلی هر چند عوامل و موانع مرتبط با پژوهش در علوم پزشکی در زمینه‌ها و به اشکال مختلف مورد بررسی قرار گرفته [۱۵-۲۳] اما به دلیل اهمیت پژوهش توسط اعضای هیات علمی دانشگاه‌ها، مطالعاتی هم در خصوص عوامل موثر و موانع پژوهش از دیدگاه این گروه انجام شده است و تقسیم‌بندی‌های گوناگونی هم صورت گرفته است [۱، ۲۴-۲۸].

ابراهیم‌زاده (۱۳۹۵) عوامل متعددی از جمله فرایند داوری و تصویب طرح‌ها، کمیت تدریس و دانشکده محل خدمت را با عمل‌کرد پژوهشی مرتبط دانسته و اعطای امتیازات ویژه جهت تقویت انگیزه اعضای هیات علمی را مهم دانسته است [۲۴]. حاج صالحی (۱۳۹۳) و خطیبی (۱۳۹۳) مواردی از جمله کمبود وقت و مشغله زیاد اساتید را مهم دانسته و بازنگری در قوانین و توانمندسازی نیروی انسانی را راه‌کار مناسب برشمرده‌اند [۲۵، ۲۷]. غفارزاده (۱۳۹۱) نیز با اشاره به عواملی از جمله عدم استفاده کاربردی از تحقیقات و پایین بودن بودجه طرح‌ها، تنظیم برنامه‌های منسجم و بازنگری قوانین را راهگشا ارزیابی کرده است [۱]. برخی از مطالعات دیگر هم با تقسیم عوامل موثر در قالب موانع فردی، اداری، مدیریتی و اجرایی [۲۸] و یا موانع فردی، اقتصادی، آموزشی، سازمانی و اجتماعی - فرهنگی [۲۹] به بررسی عوامل موثر در پژوهش اعضای هیات علمی و میزان اهمیت هر کدام از این حیطه‌ها پرداخته‌اند.

نکته قابل توجه این است که، تمامی مطالعاتی که تا کنون در این خصوص در کشور انجام شده، در چهار چوب سوالات از پیش تعیین شده و از طریق ارائه پرسش‌نامه بوده و در نهایت، نتایج در قالب پژوهش‌های کمی گزارش گردیده است و هیچ مطالعه‌ای با رویکرد کیفی در خصوص عوامل موثر بر پژوهش از دیدگاه اعضای هیات علمی علوم پزشکی انجام نشده است. از آنجایی که اساساً رویکرد کیفی با انجام مصاحبه عمیق در زمینه و بستر فرهنگی و اجتماعی حاکم بر محیط پژوهش، به بررسی نظرات و دیدگاه‌های مشارکت‌کنندگان پرداخته و می‌تواند دید عمیق و عینی را از تجربیات واقعی افراد فراهم نماید و ابعاد گوناگون عوامل موثر بر موضوع مورد مطالعه را روشن نماید، لذا این مطالعه با هدف تبیین عوامل موثر بر پژوهش از دیدگاه اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی سمنان، با رویکرد کیفی انجام شده است.

مواد و روش‌ها

مطالعه حاضر یک مطالعه کیفی (Qualitative) است که به روش تحلیل محتوای مرسوم (Conventional content analysis) انجام شد. تحلیل محتوای مرسوم روشی مناسب برای به دست آوردن نتایج معتبر و پایا از داده‌های متنی جهت ایجاد دانش، پیشش جدید، ارائه حقایق و راهنمای عملی برای عمل کرد است [۳۰].

برای انجام مطالعه حاضر تاییدیه کمیته اخلاق دانشگاه علوم پزشکی سمنان در تاریخ ۱۳۹۴/۹/۱۶ به شماره ۹۴/۱۱۷۴۰۲ (و بـ سـ ا کـ سـ د ا خـ لـ ا ق IR.SEMUMS.REC.1394.109) اخذ شد. قبل از شروع کار ابتدا موافقت مسئولین مربوطه کسب شد و سپس به مشارکت‌کنندگان درباره‌ی هدف تحقیق، اطمینان از محرمانه بودن اطلاعات و حق آن‌ها در شرکت یا خروج از مطالعه، توضیح داده شد و رضایت آگاهانه از آنان کسب گردید. در این مطالعه که در سال ۱۳۹۵ انجام شد، جامعه پژوهش شامل تمامی اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی سمنان بود و نمونه پژوهش، تعدادی از اعضای هیات علمی دانشکده‌های مختلف بودند که در گروه‌های علوم پایه و بالینی و با سوابق کاری متفاوت حضور داشتند. انتخاب مشارکت‌کنندگان بر اساس آگاهی، دانش، تجربیات کاری و صاحب نظر بودن در امر پژوهش و به روش نمونه‌گیری هدفمند (Purposeful) صورت گرفت. جهت رعایت حداکثر تنوع (Maximum Variation) در انتخاب شرکت‌کنندگان هم با اساتید دارای سوابق پژوهشی و مقالات متعدد و هم با اساتید که دارای تالیفات کم‌تری بودند و هم با مسئولین پژوهشی دانشگاه مصاحبه شد تا از دیدگاه همه گروه‌ها استفاده شود و در مجموع ۱۱ نفر از اساتید (۶ نفر از اعضای هیات علمی علوم پایه و ۵ نفر از اعضای هیات علمی بالینی) مورد مصاحبه قرار گرفتند.

نمونه‌گیری تا زمان اشباع داده‌ها و طبقات ادامه یافت. پس از کسب موافقت و رضایت‌نامه آگاهانه و کتبی از مشارکت‌کنندگان، نمونه‌ها به صورت فردی مورد مصاحبه

عمیق قرار گرفتند. برای جمع‌آوری داده‌ها از مصاحبه نیمه ساختارمند، یادداشت‌های عرصه و دست‌نوشته‌ها استفاده شد. روایی سوالات مصاحبه توسط پنج نفر از اعضای هیات علمی دارای سابقه پژوهش‌های کیفی مورد بررسی و تایید نهایی قرار گرفت. محور سوالات مصاحبه، عوامل موثر بر انجام پژوهش از دیدگاه اعضای هیات علمی بود. مصاحبه‌ها با سؤال باز "نظر شما درباره وضعیت پژوهشی دانشگاه‌مان چیست؟"، "تجربیات شما در حیطه پژوهش چه بوده؟" و "به نظر شما عوامل موثر در انجام پژوهش چه مواردی هستند؟" آغاز شد. سوالات پیگیری‌کننده بر اساس اطلاعاتی که مشارکت‌کنندگان ارائه می‌کردند، جهت روشن‌تر شدن مفهوم مورد مطالعه مطرح می‌گردید. از سوالات کاوشی مانند می‌توانید بیش‌تر توضیح بدهید؟ یا یک مثال بزنید، برای تشویق مشارکت‌کنندگان و به منظور دستیابی به اطلاعات عمیق‌تر استفاده می‌شد. تحلیل داده‌ها به روش تحلیل محتوای قراردادی و بر اساس پنج گام Granheim و Lundman شامل ۱- مکتوب کردن کل مصاحبه بلافاصله بعد از انجام هر مصاحبه (Transcribing)، ۲- خواندن کل متن مصاحبه برای رسیدن به درک کلی از محتوای آن و تعیین واحدهای معنایی و کدهای اولیه (Meaning units)، ۳- انتزاعی نمودن واحدهای معنایی و کدهای اولیه (Abstracting)، ۴- طبقه‌بندی کدهای اولیه مشابه در طبقات جامع‌تر (Sorting) (Formulating) (۵- تعیین محتوای نهفته در داده‌ها) (Formulating) (۳۰].

زمان مصاحبه‌ها از ۵۰ تا ۹۲ دقیقه متغیر بود. همه مصاحبه‌ها توسط یک پژوهشگر و پس از انجام هماهنگی و تعیین وقت، در دفتر کار شرکت‌کنندگان انجام شد. جمع‌آوری و آنالیز اطلاعات هم‌زمان صورت می‌گرفت.

به منظور تعیین اعتباربخشی داده‌ها (Rigour) از معیارهای لینکلن و گوبا (۱۹۸۵) استفاده شد [۳۱]. درگیری طولانی‌مدت محققین (Prolonged Engagement)، مشارکت کافی و تعامل مناسب با مشارکت‌کنندگان، با تلفیق اطلاعات و بررسی داده‌ها توسط مشارکت‌کنندگان (Member Check)، به

افزایش مقبولیت داده‌ها (Credibility) کمک کرد. اطمینان (Dependability) یا ثبات یافته‌ها با نسخه‌نویسی در اسرع وقت، استفاده از نظرات همکاران (External Check) و مطالعه مجدد کل داده‌ها فراهم گردید. از تلفیق زمانی (Time Triangulation) و شرکت‌کنندگان با تنوع نمونه‌گیری استفاده شد که اعتبار داده‌ها را افزوده و به تاییدپذیری داده‌ها (Confirmability) منجر شد. همچنین قابلیت تعیین - تأیید با رعایت بی‌طرفی محققین، توافق روی کدها و درون‌مایه‌ها مورد تأیید قرار گرفت. قابلیت انتقال (Transferability) یا تناسب (Fittingness) از طریق ارایه نقل قول‌های مستقیم و مثال‌ها، تبیین غنی داده‌ها و مشاوره‌های علمی با اساتید صاحب‌نظر امکان‌پذیر گردید [۳۲]. پیش‌فرض‌های پژوهشگران جهت جلوگیری از تاثیر احتمالی آن بر تحلیل اطلاعات از ابتدا مشخص شد.

نتایج

مطالعه حاضر با مشارکت ۱۱ نفر از اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی سمنان انجام پذیرفت. ۶ نفر از اعضای علوم پایه و ۵ نفر از اعضای هیات علمی بالینی بودند. پس از مشخص شدن مفاهیم اولیه، ۲۲۰ کد اولیه از مصاحبه‌ها استخراج شد. این کدها، پس از چند بار مرور، خلاصه‌سازی و بر اساس تشابهات و تناسب طبقه‌بندی گردید و سپس با مرور بیش‌تر و مقایسه طبقات، معنای درونی آن‌ها به صورت درون‌مایه‌های اولیه شناسایی شد. درون‌مایه‌های اولیه بر اساس ماهیتشان به صورت مفهومی و انتزاعی نام‌گذاری شدند. بدین ترتیب این درون‌مایه‌ها (۶ درون‌مایه اصلی)، عوامل موثر بر انجام پژوهش از دیدگاه اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی سمنان را پدیدار ساختند. به عنوان نمونه نحوه استخراج یکی از درون‌مایه‌ها بر مبنای توضیحات ارائه شده در روش بررسی در جدول ۱ ارائه می‌گردد.

درون‌مایه‌ها و نحوه شکل‌گیری آن‌ها در جدول ۲ نمایش داده شده است و با بیانات مشارکت‌کنندگان تایید شده‌اند.

انگیزه: بیش‌تر مشارکت‌کنندگان داشتن انگیزه را به عنوان عامل موثری در شروع و انجام پژوهش برشمردند. نقش دانشگاه در ایجاد انگیزه و بستر پژوهشی، نیاز شغلی به عنوان عامل انگیزشی، انگیزه اقتصادی و درونی و عدم توانمندی به عنوان عامل بی‌انگیزگی به عنوان زیر طبقات اصلی این درون‌مایه پدیدار شد.

بیش‌تر مشارکت‌کنندگان اعتقاد داشتند که نقش دانشگاه کمک به ایجاد انگیزه و فعال نمودن افراد در زمینه پژوهش می‌باشد. سه نقل قول زیر در راستای این مفهوم می‌باشد:

"کار دانشگاه ایجاد انگیزه است." (مشارکت‌کننده اول)

"مسئولین دانشگاه و مسئولین وزارت‌خونه کمک کنن که

افراد از نظر پژوهش فعال‌تر بشن." (مشارکت‌کننده نهم)

برخی از شرکت‌کنندگان از نیاز شغلی به عنوان عامل ایجاد انگیزه یاد کردند. مواردی همانند ارتقای سالیانه و ارتقاء مرتبه از جمله این نیازهاست. نقل قول زیر این مفهوم را واضح می‌سازد:

"قضیه ارتقا سالیانه و ارتقا از مقاطع مختلف که برای هیأت علمی گذاشتن بی‌تأثیر نبوده ولی خب باید دنبال برنامه‌هایی باشیم که افراد خودشون بخوان. شاید این قانون که می‌گیم گذاشتیم یه خورده اجبار ایجاد کرده." (مشارکت‌کننده نهم)

بعضی از مشارکت‌کنندگان از انگیزه مالی برای انجام پژوهش سخن به میان آوردند. این‌که انگیزه مالی به عنوان عامل اصلی برای انجام پژوهش نبوده ولی کمک‌کننده می‌باشد. دو نمونه از نقل قول‌های مشارکت‌کنندگان در ذیل آورده می‌شود:

"من اعتقاد دارم کسی که علاقه داشته باشه، با کارای تحقیقاتی لذت می‌بره. این مسائل مالی، ساپورت‌های مربوط به دانشگاه یا مسئولین یه بحث جانبیه دیگه‌ایه که بهش اضافه می‌شه و می‌تونه کمک‌کننده باشه." (مشارکت‌کننده هشتم)

"اگر دانشگاه از پژوهشگران حمایت مالی نکنه، یعنی بستر لازم رو فراهم نکنه پژوهش در کار نخواهد بود، پژوهش‌های خوب مستلزم صرف هزینه هست یعنی الان شما

این کار کسی راهنمایی شون کنه استارتشو بزنن." (مشارکت‌کننده دهم)

ویژگی شخصیتی: به طور تقریبی بیش‌تر مشارکت‌کنندگان داشتن اعتقاد به اهمیت تحقیق، داشتن صبر، علاقمندی، پیگیر بودن و داشتن پشتکار و در طرف مقابل کم‌کاری را به عنوان ویژگی‌های شخصیتی موثر بر انجام پژوهش برشمردند.

برخی از مشارکت‌کنندگان اظهار داشتند که برای انجام تحقیق باید به اهمیت تحقیق واقف بود، عاشق و علاقمند بود و از انجام پژوهش لذت برد. در زیر به چند نمونه از نقل قول‌های مشارکت‌کنندگان اشاره می‌شود:

"انجام تحقیق نیازمند اینه که تمام سلول‌های بدنت به اون تحقیق به انجام تحقیق معتقد و متعهد باشن که این کار انجام بشه." (مشارکت‌کننده ششم)

"خود شخص به تحقیق علاقه‌مند باشه و عشق بورزه." (مشارکت‌کننده چهارم)

بعضی از مشارکت‌کنندگان اعتقاد داشتند که ایده‌پردازی و انتخاب عنوان زمانبر بوده و صبر لازمه انجام پژوهش می‌باشد. بیانات زیر این موضوع را خاطر نشان می‌سازد:

"تحقیق یه فرایند پیچیده و طولانی هست. نتایج تحقیقات زودبازده نیست، دیر بازده هست. زمانگیر هست و حوصله هم می‌خواد." (مشارکت‌کننده پنجم)

"فعالیت‌های پژوهشی یه مقدار دیر بازده هستن، زود جواب نمی‌دن. بنابراین کارایی که شما الان دارید انجام می‌دید مثلاً دو سال دیگه می‌تونه اثر خودشو رو جایگاه و ارتقا دانشگاه داشته باشه. لازمه فرد صبور باشه." (مشارکت‌کننده چهارم)

برخی دیگر از مشارکت‌کنندگان اظهار داشتند که برای انجام پژوهش باید پشتکار داشت و نیز پیگیر بود. کم‌کاری و تنبلی مانع انجام پژوهش در بین برخی از مشارکت‌کنندگان می‌گردد. بیانات مشارکت‌کنندگان در این زمینه شامل موارد زیر می‌باشد:

اگه مقالات رو در مجلات خیلی خوب بخوای چاپ بکنی، نیاز هست هزینه‌ی زیادی صرف بشه بنابراین صرف هزینه هم باید انجام بشه و به انگیزه‌های مالی اساتید هم توجه بشه." (مشارکت‌کننده دوم)

بیش‌تر مشارکت‌کنندگان بر این باور بودند که برای انجام پژوهش نیاز به یک انگیزه درونی است و فرد باید ذاتاً به پژوهش علاقه داشته باشد و از انجام تحقیق رضایت درونی کسب نماید. بیانات زیر این مفهوم را خاطر نشان می‌سازد:

"در کل به قول معروف اون کسی که می‌خواد اهل پژوهش بشه باید ذاتاً باشه یعنی علاقه داشته. پس بنابراین من فکر می‌کنم انگیزه درونی نقش مهمی در پژوهش داره." (مشارکت‌کننده سوم)

"من نظرم اینه که حداقل ۷۰ درصد به خود فرد بستگی داره. الان هم می‌بینیم بعضی افراد جدید که میان از همون اول وارد محیط پژوهش می‌شن هیچ کاری هم دانشگاه روشون انجام نداده. از اون طرف هم می‌بینید افرادی سال‌ها تو محیط دانشگاه هستن ولی هیچ فعالیت تحقیقاتی نداشتن." (مشارکت‌کننده نهم)

تعدادی از مشارکت‌کنندگان عدم توانمندی را به عنوان عامل اصلی بی‌انگیزگی اعضای هیات علمی برشمردند و خاطر نشان ساختند که باید در جهت ایجاد توانمندی یا ایجاد گروه‌های حمایتی و استفاده از افراد خبره و حامی اقدام نمود. به عنوان نمونه نقل قول زیر آورده می‌شود:

"یه نکته‌ام که معمولاً ضد انگیزه است عدم توانمندی، یه موقع هست که ممکنه من انگیزه‌ی خیلی خیلی خوبی داشته باشم ولی در مورد بعضی از قسمت‌های کار اون توانمندی لازم رو نداشته باشم، یا دسترسی به گروهی که این توانمندی رو دارن برای من مقدور نباشه، برای این که ما بیایم این انگیزه رو نذاریم سرد بشه، بیایم این توانمندی رو یا درش ایجاد بکنیم یا بیایم گروه‌های ساپورت‌کننده که می‌تونن به فرد کمک کنن رو فراهم بکنیم." (مشارکت‌کننده سوم)

"به هر حال خیلی از افراد در بدو شروع یا بعد از اون آشنایی با اصول پژوهش ندارند به هر حال نیاز هستش برای

گروهی از مشارکت‌کنندگان تقدیر و تشویق افراد فعال در زمینه پژوهش را به عنوان رویکردی کلیدی و عامل موثری در افزایش تحقیقات در دانشگاه برشمردند. مثال زیر این موضوع را واضح می‌سازد:

"تا اون جایی که بشه افزایش حمایت‌های مالی از اعضای هیأت علمی، اونایی که فعال‌ترین به نحو ویژه ازشون تقدیر و تشکر بشه مثل برگزاری هفته پژوهش در دانشگاه، اینا به نظر من ابزارای خوبیه." (مشارکت‌کننده پنجم)

تعدادی از مشارکت‌کنندگان حمایت سیستم مدیریتی در زمینه تصویب طرح‌های تحقیقاتی، پرداخت هزینه‌های طرح، دریافت تاییدیه اخلاق و مشابه آن را به عنوان عامل موثری در انجام و شروع فعالیت پژوهشی و افزایش انگیزه برشمردند. نقل قول‌های زیر این موضوع را روشن می‌سازد:

"مراحل تصویب طرح را کوتاه کن، بهتر کن، و این همت مسئولین رو می‌طلبه. ببین به هر صورت یه طرحی پذیرفته می‌شه این طرح تا بره به دست امور مالی، خودش دو ماه زمان می‌بره. این روند خوب طولانیه. به نظر من این روند رو می‌تونیم کوتاه‌تر کن. حالا درسته طرح باید کمیته اخلاقی بره." (مشارکت‌کننده یازدهم)

"متأسفانه مدیریت‌های کلان وقتی میان اول ممکنه یک حرفی بزنی بعد جذب درمان میشن. یعنی عملاً بخش پژوهش و بخش آموزش اول به عنوان شعارهای اولیه اونهان، ولی وقتی می‌خوان برن به عنوان فعالیت‌های آخر اونهان." (مشارکت‌کننده اول)

بسترسازی مناسب: اکثریت مشارکت‌کنندگان فعال کردن کمیته تحقیقات دانشجویی، گسترش مراکز تحقیقاتی و پژوهشکده‌ها، استعدادیابی و تربیت افراد مستعد، فراهم نمودن تجهیزات و زیر ساخت‌ها، گسترش رشته‌های تحصیلات تکمیلی و ایجاد فضای فیزیکی مناسب را به عنوان عوامل مهم در بسترسازی برای انجام پژوهش در دانشگاه برشمردند.

بعضی از مشارکت‌کنندگان اذعان داشتند که باید از انرژی و پتانسیل خفته موجود در دانشجویان استفاده نمود و فعال کردن کمیته تحقیقات دانشجویی و گسترش رشته‌های

"پیگیری جدی من در این حوزه سبب شده که بتونم خدمت شما عرض کنم در حوزه تحقیقات موفق باشم." (مشارکت‌کننده چهارم)

"به نظر من پشتکار خود فرد مهمه. بعضیا حوزه‌ی پژوهشی شون، نمی‌دونم طوریه که باید وقت و انرژی خیلی زیادی صرف بکنن بنابراین حوصله نمی‌کنن، تنبلی می‌کنن." (مشارکت‌کننده دوم)

حمایت: بیش‌تر مشارکت‌کنندگان لزوم آموزش، حمایت مالی، تقدیر و تشویق افراد فعال در زمینه پژوهش، حمایت سیستم، حمایت و راهنمایی افراد خبره و افزایش بودجه پژوهشی را به عنوان عوامل حمایتی موثر بر انجام پژوهش برشمردند.

تعدادی از مشارکت‌کنندگان لزوم برگزاری کارگاه‌های آموزشی مختلف برای آشنایی با امر پژوهش را خاطر نشان ساختند. در زیر نمونه‌ای از نقل قول‌های مشارکت‌کنندگان ذکر می‌شود:

"عضو هیات علمی ممکنه وارد نباشه اگر کلاس‌های متعدد، کارگاه‌های مختلف مقاله‌نویسی و پروپوزال‌نویسی گذاشته بشه خب بالاخره اعضای هیأت علمی راحت‌تر می‌تونن کار پژوهشی انجام بدن." (مشارکت‌کننده هشتم)

اکثریت مشارکت‌کنندگان لزوم حمایت مالی و افزایش بودجه پژوهشی در انجام بهتر تحقیقات را خاطر نشان ساختند و آن را عامل موثری در فرایند پژوهش برشمردند. در ذیل به دو نمونه از بیانات مشارکت‌کنندگان اشاره می‌شود:

"تو سال‌های اخیر امتیازات مادی هم در نظر گرفته دانشگاه، برای حمایت از طرح‌های تحقیقاتی، کمک به نوشتن مقاله به خصوص به زبان انگلیسی، یعنی اقداماتی که دانشگاه انجام داده تا حدودی مؤثر بوده که بتونه کمک بکنه." (مشارکت‌کننده نهم)

"بعضی از طرح‌ها بودجه‌اش بالاست. خب بالاخره اگه می‌خواد تصویب بشه مستلزم اینه که بودجه‌ی زیادی می‌خواد. این نیازمند به کمک دانشگاه اگه نتونن تأمین کنن این پروژه هم بر زمین می‌مونه." (مشارکت‌کننده هشتم)

"در حوزه‌ی علوم بالینی وقت و مکان کافی بهشون ندادیم. یعنی در حوزه‌ی علوم بالینی، به اتاق کوچولو گذاشتن بنام مرکز توسعه تحقیقات بالینی. اصلاً جا نیست کسی اونجا بشینه." (مشارکت‌کننده دهم)

برخی از مشارکت‌کنندگان از استعدادیابی و تربیت افراد مستعد برای انجام پژوهش سخن گفتند و عدم تربیت متخصص بالینی برای پژوهش و عدم وجود ذهن پژوهشگر را از نقاط ضعف آنان برشمردند. در ذیل به دو نمونه از نقل قول‌های مشارکت‌کنندگان اشاره می‌شود:

"همکارای بالینی با این دید (پژوهشی) تربیت نمی‌شن. یعنی یک متخصص تربیت می‌شه میاد عضو هیأت علمی میشه. ولی ممکنه آموزش خیلی خوب باشه، درماتش خیلی خوب باشه، ولی در حوزه‌ی پژوهش به دلیل این که آموزش کافی ندیده خب عملاً ضعیف هست." (مشارکت‌کننده دوم)

"ما فقط ذهن پژوهشگر نداریم. می‌خوام به شما بگم که اگه دانشگاه بتونه اون تفکر پژوهش رو، پژوهش محوری رو در این جا حاکم کنه مابقی راه رو ما خودمون می‌ریم." (مشارکت‌کننده اول)

تعامل و کار تیمی: بیش تر مشارکت‌کنندگان در مطالعه لزوم ارتباط بین علوم پایه و بالین، ایجاد تیم‌های تحقیقاتی و تعامل بین گروه‌ها و دانشکده‌ها و سایر دانشگاه‌ها را به عنوان عاملی موثر در ارتقای وضعیت پژوهشی اعضای هیات علمی و دانشگاه برشمردند. نقل قول‌های زیر این موارد را واضح می‌سازد:

"عضو هیات علمی باید تعامل با دیگر افراد رو بیش تر کنه و با دیگر دانشگاه‌ها و اعضای هیات علمی بیش تر تعامل داشته باشیم و این می‌تونه بعضی نقاط ضعف ما رو بپوشونه." (مشارکت‌کننده هشتم)

"شاید لازم باشه شما تحقیق رو بذاری وسط بعد این دورش مثلاً تیم‌های ورزشی شکل بگیرن. به این تیم تحقیقاتی کمک می‌کنن. تیم‌های رفت و برگشت و بازدیدها شکل می‌گیرن. ببینید تمام دنیا برای این که بتونن این کارشون رو

تحصیلات تکمیلی در این زمینه موثر است. نقل قول‌های زیر این مفهوم را واضح می‌سازد:

"کمیته تحقیقات باید بیش تر کار انجام بدن تا بتونن از انرژی پتانسیل و خفته‌ی دانشجوها استفاده بکنن. اینم محرک بسیار خوبییه برای در واقع افزایش پژوهش در دانشگاه." (مشارکت‌کننده دوم)

"یکی از دوره‌هایی که می‌تواند رونق پژوهشی به یک مجموعه‌ای بدهد گسترش دوره‌های تحصیلات تکمیلی هست یعنی ایجاد رشته‌های دکترای تخصصی، رشته‌های کارشناسی ارشد. این‌ها همه می‌تونن فضای پژوهشی دانشگاه را دگرگون کنند و تغییر بدن." (مشارکت‌کننده هفتم)

برخی از مشارکت‌کنندگان نیز از گسترش مراکز تحقیقاتی و پژوهشکده‌ها به عنوان عامل موثری در افزایش برونداد پژوهشی دانشگاه و کم نمودن موانع اداری سخن به میان آوردند. نقل قول‌های زیر این موضوع را واضح می‌سازد:

"الان ما تو هر دانشکده و بیمارستان یه مرکز تحقیقاتی داریم، کمیته تحقیقاتی داریم، که پایان‌نامه‌ها اونجا تصویب میشه. من نظرم اینه دانشگاه پیشرفت خوبی داشته در زمینه یه مقدار کم کردن موانع اداری." (مشارکت‌کننده نهم)

"به نظر من افزایش تعداد مراکز تحقیقاتی دانشگاهی، ایجاد پژوهشکده، پژوهشکده دانشگاه علوم پزشکی سمنان خیلی خیلی می‌تونه به امر پژوهش کمک بکنه." (مشارکت‌کننده پنجم)

تعداد زیادی از مشارکت‌کنندگان فراهم نمودن تجهیزات و زیرساخت‌ها و فضای فیزیکی مناسب را به عنوان عاملی برای دریافت خدمات بهتر در زمینه انجام تحقیقات ذکر نمودند. در زیر بیانات مشارکت‌کنندگان آورده شده است:

"مثلاً الان داریم یه آزمایشگاه تحقیقاتی جامع درست می‌کنیم که مجموعه بتوند در واقع از یک آزمایشگاه بهتر، خدمات بهتری بگیرن و کارها تسهیل پیدا کنه یا به هر حال برای گروه‌ها در دو سال گذشته تجهیزات و امکانات آزمایشگاهی و تحقیقاتی خوبی خریداری شده که یک مقدار بستر تحقیقاتی را مناسب تر کنه." (مشارکت‌کننده چهارم)

پیش ببرد. به سری کارای اقماری انجام می‌دهد. این کارای اقماری تو دانشگاه ضعیفه." (مشارکت‌کننده اول)

"راه‌کارهای عملی دیگه اینه که دانشگاه بیاد یه خورده اتحاد و انسجام اجتماعی رو بین اعضای هیأت علمی برقرار کنه. چون اعضای هیأت علمی دانشگاه در واقع خیلی جدا جدا از هم‌اند اصلاً ارتباطشون باهم قطعه. کار تیمی ندارند." (مشارکت‌کننده یازدهم)

"تحقیق یک کار تیمیه. الان باید تیم‌های تحقیقاتی شکل بگیرن. ما تقریباً تو این دانشگاه... مراکز تحقیقاتی ما هم حتی تیم‌های تحقیقاتی رو نتونستن شکل بدن." (مشارکت‌کننده هفتم)

عوامل سازمانی (مدیریتی): بیش‌تر مشارکت‌کنندگان در این مطالعه عدم وجود هیات علمی پژوهشی و بالینی، طولانی بودن روند اداری، نداشتن محور تحقیقاتی مشخص، اولویت درمان بر پژوهش، ایجاد نظام آموزشی پژوهش محور و الزام به حضور در مراکز تحقیقاتی را به عنوان عوامل سازمانی موثر بر انجام تحقیق برشمردند.

بعضی از مشارکت‌کنندگان از کمبود متخصصین بالینی و عدم وجود هیات علمی پژوهشی سخن به میان آوردند. و این‌که در بالین امر درمان بر پژوهش اولویت دارد و باید اعضای هیات علمی بالینی در حوزه پژوهش تقویت شوند. در زیر به بیانات مشارکت‌کنندگان در این زمینه اشاره می‌شود:

"بیش‌تر متخصصین درگیر مسائل درمان و مطب و اینا هستن، بنابراین اصلاً وقت کافی هم نمی‌کنن. علاوه بر این متأسفانه متخصص هم کمه. من فکر می‌کنم، اولویت این متخصص بالینی باید درمان باشه." (مشارکت‌کننده دوم)

"در حوزه بالین نگاه به سمت درمان هست.. خب اینا وقتی جذب هیأت علمی میشن، هیأت علمی هم پژوهش می‌خواد، ارتقا سالیانه می‌خواد، اگه اتفاق نیفته رکود علمی بهشون می‌خوره. بنابراین باید این حوزه، همکارای بالینی رو به شدت تقویت بکنیم در حوزه‌ی پژوهش." (مشارکت‌کننده دهم)

تعداد دیگری از مشارکت‌کنندگان بر این باور بودند که داشتن لاین تحقیقاتی مشخص و الزام به حضور در مراکز تحقیقاتی به عنوان یک عامل موثر در انجام کار سیستماتیک و تداوم پژوهش می‌باشد. در ذیل به نمونه‌هایی از بیانات مشارکت‌کنندگان در این زمینه اشاره می‌شود:

"کار سیستماتیک بدین معنی که من توانسته‌ام در حوزه پژوهشی از ۲۰ سال گذشته یک پروژه‌های کاملاً مشخصی را در آن فیلد تحقیقاتی خودم طراحی کنم و سعی کردم در قالب همان پروژه‌های تحقیقاتی کار خودم رو ادامه بدم. در این مسیر تحقیقاتی هم سعی کردم کاملاً نظام‌مند، مشخص، با اطلاعات دقیق و بر اساس یک روش سازمان‌دهی شده و هدفمند که اساس کار تحقیقاتی هست کارهای تحقیقاتی رو ببرم جلو. انجام پروژه تحقیقاتی جدید یه قدم قبلی رو جلو برده، باز منجر به سوالات جدید شده که این سوالات جدید در پروژه‌های بعدی پاسخ داده شده." (مشارکت‌کننده چهارم)

"الگو گرفتن از دیگران، آموزش دیدن، حضور در مراکز تحقیقاتی، ارتباط با دانشجویان دیگه همه راه‌هایی هست که میشه تقویت کرد یک پروپوزال خوب رو بنویسن و اجرا کنن." (مشارکت‌کننده ششم)

تعدادی از مشارکت‌کنندگان ایجاد یک نظام آموزشی پژوهش محور و پرورش ذهن خلاق و پژوهشگر برای پژوهش را از عوامل موثر بر انجام و افزایش برون‌داد پژوهشی دانشگاه برشمردند. در ذیل به نمونه‌هایی از بیانات مشارکت‌کنندگان اشاره می‌شود:

"نظام آموزشی مون باید پژوهش محور بشه یعنی در واقع کار معلم از ابتدایی تا دانشگاه باید این باشه که سؤال ایجاد کنن در ذهن دانشجو، در ذهن دانش‌آموز و بخشی از سوالات رو پاسخ ندن و واگذار کنن به خود دانش‌آموز تا از همون اول از نظر فرایند تربیتی و رشد ما دانشجویانی رو داشته باشیم که اینا هم در واقع همین نیاز رو منتقل کنن و بعد فرآیندهای دانشگاهی و آموزشی ما در واقع فرآیندهای سؤال محور بشه." (مشارکت‌کننده اول)

جدول ۱. نمونه‌ای از گام‌های استخراج کد، طبقه و درون مایه

درون مایه	طبقه	واحد معنایی (کد)	نقل قول مشارکت کننده
تعامل و کار تیمی	تعامل بین گروه ها، دانشکده ها و سایر دانشگاهها	-همکاری بین گروههای آموزشی	- "ما انتظار داریم که مثلاً گروه های آموزشی مختلف در فضای دانشگاه تیم های تحقیقاتی رو تشکیل بدن."
		-کار گروهی بین دانشکده های مختلف	- "لازمه که تحقیقات مشترک بین دانشکده های مختلف انجام بشه."
		-ارتباط و انجام کار مشترک با سایر دانشگاهها	- "عضو هیات علمی باید تعامل با دیگر افراد رو بیشتر کنه و با دیگر دانشگاه ها و اعضای هیأت علمی بیشتر تعامل داشته باشیم و این می تونه بعضی نقاط ضعف ما رو بپوشونه."

درون مایه ها و نحوه شکل گیری آن ها در جدول ۲ نمایش داده شده است و با بیانات مشارکت کنندگان تایید شده اند.

جدول ۲. درونمایه ها و طبقات حاصل از مصاحبه با مشارکت کنندگان

درونمایه ها (تم ها)	طبقات
انگیزه	نقش دانشگاه در ایجاد انگیزه و بستر پژوهشی
	نیاز شغلی به عنوان عامل انگیزشی
	انگیزه اقتصادی و درونی
	عدم توانمندی به عنوان عامل بی انگیزگی
ویژگی شخصیتی	داشتن اعتقاد به اهمیت تحقیق
	صبر
	علاقتمندی
	پیگیر بودن
حمایت	داشتن پشتکار / کم کاری
	لزوم آموزش
	حمایت مالی و افزایش بودجه پژوهشی
	تقدیر و تشویق افراد فعال در زمینه پژوهش
بستر سازی مناسب	حمایت سیستم مدیریتی
	حمایت و راهنمایی افراد خیره
	فعال کردن کمیته تحقیقات دانشجویی
	گسترش مراکز تحقیقاتی و پژوهشکده ها
	استعداد یابی و تربیت افراد مستعد
تعامل و کار تیمی	فراهم نمودن تجهیزات و زیر ساخت ها
	گسترش رشته های تحصیلات تکمیلی
	ایجاد فضای فیزیکی مناسب
عوامل سازمانی (مدیریتی)	لزوم ارتباط بین علوم پایه و بالین
	ایجاد تیم های تحقیقاتی و کار تیمی
	تعامل بین گروه ها، دانشکده ها و سایر دانشگاهها
	عدم وجود هیات علمی پژوهشی و بالینی
	طولانی بودن روند اداری
	نداشتن محور تحقیقاتی مشخص
	اولویت درمان بر پژوهش
ایجاد نظام آموزشی پژوهش محور	
الزام به حضور در مراکز تحقیقاتی	

بحث و نتیجه گیری

درون مایه‌های این مطالعه، شامل انگیزه، ویژگی شخصیتی، حمایت، بسترسازی مناسب، تعامل و کار تیمی و عوامل سازمانی (مدیریتی) می‌باشند. در این مطالعه درون مایه‌های جدیدی مانند عدم وجود محور تحقیقاتی مشخص برای اعضای هیات علمی، الزام به حضور در مراکز تحقیقاتی، عدم وجود هیات علمی صرفاً پژوهشی به تعداد کافی، گسترش رشته‌های تحصیلات تکمیلی، ایجاد نظام آموزشی پژوهش محور و برخی از خصوصیات فردی مانند پیگیری، صبر و داشتن پشتکار به دست آمد.

مشارکت‌کنندگان انگیزه را به عنوان عامل موثری در شروع و انجام پژوهش برشمردند. نقش دانشگاه در ایجاد انگیزه و بستر پژوهشی، نیاز شغلی به عنوان عامل انگیزشی، انگیزه اقتصادی و درونی و عدم توانمندی به عنوان عامل بی‌انگیزگی به عنوان زیر طبقات اصلی این درون مایه پدیدار شد. این موضوع توسط تحقیقات متعددی مورد تایید قرار گرفته است. ابراهیم‌زاده و همکاران (۱۳۹۵) در مطالعه خود انگیزه را به عنوان عاملی موثر در عمل‌کرد پژوهشی اعضای هیات علمی معرفی می‌کند [۲۴]. کریمیان و همکاران (۱۳۹۰) عوامل مادی را مهم‌ترین مانع برای پژوهش می‌دانند [۳۳]. در همین راستا حسینی و همکاران (۱۳۹۱) عوامل اقتصادی را مهم‌ترین عامل تاثیرگذار در پژوهش می‌دانند [۲۹]. در مطالعه رضائیان و همکاران (۱۳۹۲) مشخص شد که عوامل اقتصادی نقش مهمی در انجام پژوهش توسط اعضای هیات علمی دارد و یکی از پیشنهادات آن‌ها برای بهبود وضعیت پژوهش دادن انگیزه به اعضای هیات علمی است [۳۴]. حسینی‌نسب و همکاران (۱۳۹۲) اظهار کردند که عدم ایجاد انگیزه از طرف مسئولان بیش‌ترین مانع انجام پژوهش محسوب می‌شود [۲۶]. جلالی و همکاران (۲۰۱۵) نیز عدم انگیزه را به عنوان یکی از موانع انجام پژوهش در پرستاران می‌دانند [۱۹]. در همین راستا سرشتی و همکاران (۱۳۸۶) نداشتن انگیزه کافی جهت پژوهش را یکی از موانع انجام پژوهش در پرستاران و ماماها معرفی می‌کند. هم‌چنین دانش ناکافی در زمینه تحقیق و

ناآشنایی با متدولوژی تحقیق را از موانع مهم انجام تحقیق نام می‌برد [۳۵]. علمداری و همکاران (۱۳۸۲) عدم ایجاد انگیزه کافی در پژوهشگران را به عنوان یکی از موانع سازمانی انجام پژوهش می‌داند [۳۶]. همه مطالعات ذکر شده درون مایه اول و طبقات آن را تایید می‌کنند.

درون مایه دوم در مطالعه حاضر، ویژگی شخصیتی بود. داشتن اعتقاد به اهمیت تحقیق، داشتن صبر، علاقمندی، پیگیری بودن و داشتن پشتکار و در طرف مقابل کم‌کاری به عنوان ویژگی‌های شخصیتی موثر بر انجام پژوهش شناسایی شدند. در مطالعه اروجلو و همکاران (۱۳۹۳) که تحت عنوان موانع استفاده از پژوهش توسط پرستاران شاغل در مراکز آموزشی درمانی ارومیه انجام شد عوامل مربوط به پرستار به عنوان یکی از موانع تحقیق معرفی شدند [۱۸]. بدری‌زاده و همکاران (۱۳۸۸) در تحقیق خود با عنوان بررسی موانع انجام پژوهش از دیدگاه اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی لرستان، می‌نویسد اکثریت مشارکت‌کنندگان عدم علاقه شخصی به امور پژوهش را به عنوان یکی از موانع پژوهش ذکر کردند [۳۷].

حاج صالحی و همکاران (۱۳۹۳) وقت‌گیر و خسته‌کننده بودن پژوهش را به عنوان یکی از مهم‌ترین موانع موجود در انجام پژوهش می‌دانند. که البته صبوری و پیگیری بودن را می‌طلبد [۲۵]. کورکی و همکاران (۱۳۸۶) در مطالعه خود اظهار می‌کند که مشغله زیاد در امور آموزشی و وقت‌گیر بودن از موانع موجود در انجام پروژه‌های اصیل پژوهشی و گزارش نتایج به صورت مقالات می‌باشند که سعی و تلاش اعضاء هیات علمی در رفع آن موثر است [۳۸].

درون مایه حمایت شامل طبقات لزوم آموزش، حمایت مالی، تقدیر و تشویق افراد فعال در زمینه پژوهش، حمایت سیستم، حمایت و راهنمایی افراد خبره و افزایش بودجه پژوهشی بود. بسیاری از محققین برگزاری کلاس‌های آموزشی برای آشنایی با امر پژوهش را امری ضروری می‌دانند. رضائیان (۱۳۹۲) در مطالعه خود با عنوان بررسی عوامل بازدارنده انجام پژوهش از دیدگاه اعضای هیات علمی پیشنهاد می‌کند کارگاه‌های پژوهشی و روش تحقیق با کمک افراد

عنوان می‌کند [۳۵]. در همین راستا Aronstam و همکاران (۲۰۰۳) نیز کمبود امکانات را به عنوان مهم‌ترین مانع انجام پژوهش در مراکز بالینی مطرح می‌کند و معتقد است فراهم کردن سرویس‌های حمایتی موجب افزایش تحقیقات بالینی می‌شود [۴۱].

ظهور و همکاران (۱۳۸۲) اظهار می‌کند ایجاد هسته‌های پژوهشی و تقویت پژوهش‌های تیمی در رونق پژوهش موثر است [۳۹]. کریمی و همکاران (۱۳۸۹) می‌نویسند امکانات از عواملی است که به میزان زیاد در انجام پژوهش از دیدگاه اعضای هیات علمی موثر می‌باشد [۳۳]. فرمانبر و همکاران (۱۳۸۴) هم در تحقیق خود اخذ تسهیلات آزمایشگاهی از دانشگاه و فراهم کردن محل مستقل و مناسب را در رونق پژوهش موثر دانسته است [۴۲]. در مطالعه علمداری و همکاران (۱۳۸۲) که بر روی اعضای هیأت علمی دانشگاه‌های شهر یاسوج انجام گرفت، از بین موانع سازمانی کمبود امکانات و تجهیزات بیش‌ترین مانع پژوهشی بود [۳۶].

درون مایه پنجم، تعامل و کار تیمی بود که مشتمل بر طبقات ارتباط بین علوم پایه و بالین، ایجاد تیم‌های تحقیقاتی و تعامل بین گروه‌ها و دانشکده‌ها و سایر دانشگاه‌ها می‌باشد. رضائیان (۱۳۹۲) در مطالعه خود در مورد بررسی عوامل بازدارنده انجام پژوهش از دیدگاه اعضای هیات علمی پیشنهاد می‌کند فرهنگ تحقیقات تیمی، بین دانشگاهی و بین دانشکده‌ها ایجاد شود و بین اعضای هیات علمی بالینی و پایه ارتباط برقرار گردد [۳۴]. نتایج کیان‌پور و همکاران ارتباط کم بین محققان و عدم آشنایی با فرهنگ کار گروهی از عمده‌ترین موانع تحقیق قلمداد شده‌اند [۴۳].

هم‌چنین فرمانبر (۱۳۸۴) می‌نویسد تقویت پژوهش‌های گروهی در دانشکده یا دانشگاه و بهبود ساختار و روابط درون سازمانی در دانشکده و دانشگاه می‌تواند در ارتقای کمی و کیفی پژوهش کشور تاثیر داشته باشد [۴۲]. کریمی [۹] و همکاران (۱۳۸۹) در طرح خود با عنوان موانع انجام تحقیق از دید اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی زاهدان، تقویت

متخصص و با تجربه برگزار گردد [۳۴]. سرشتی و همکاران (۱۳۸۶) دانش ناکافی در زمینه تحقیق و ناآشنایی با متدولوژی تحقیق را از موانع مهم انجام تحقیق می‌دانند [۳۵]. محققین همچنین در دسترس نبودن مشاور جهت راهنمایی و عدم تسلط به زبان انگلیسی را از موانع مهم پژوهش معرفی می‌کنند. ظهور و همکاران (۱۳۸۲) با توجه به نتایج مطالعه خود توصیه می‌کند جهت رفع موانع پژوهشی، مسئولان باید اقدام به برگزاری کارگاه‌های آموزش روش تحقیق، آنالیز داده‌ها، مقاله‌نویسی، آیین نگارش و نیز استفاده از شبکه‌های اطلاع‌رسانی نمایند. محققین همچنین افزایش میزان حق‌الزحمه تحقیق، تخصیص واحد مناسب برای فعالیت‌های پژوهشی و کاهش ساعات تدریس موظف و ایجاد فرصت برای انجام پژوهش را به عنوان راهبردهایی برای انجام پژوهش می‌دانند [۳۹]. حیدری و همکاران (۱۳۹۳) در یک مطالعه کیفی با عنوان نیازسنجی دوره آموزشی پژوهش در علوم زیست پزشکی به روش کیفی اظهار می‌کند طراحی دوره پژوهشی امری ضروری است. در این مطالعه ۷ درون مایه اصلی شامل "ضرورت طراحی دوره، اهداف دوره، محتوای دوره، سازمان‌دهی محتوا، ویژگی‌های فراگیران، زمان ارائه دوره و اخذ مدرک" پدیدار گردید [۴۰].

درون مایه چهارم بسترسازی مناسب بود که طبقات آن شامل فعال کردن کمیته تحقیقات دانشجویی، گسترش مراکز تحقیقاتی و پژوهشکده‌ها، استعدادیابی و تربیت افراد مستعد، فراهم نمودن تجهیزات و زیرساخت‌ها، گسترش رشته‌های تحصیلات تکمیلی و ایجاد فضای فیزیکی مناسب می‌باشد.

بدری‌زاده و همکاران (۱۳۸۸) در مورد موانع سازمانی دانشکده پزشکی بیش‌ترین کمبود را مربوط به امکانات و تجهیزات مورد نیاز انجام طرح‌ها می‌دانند [۳۷]. رضائیان و همکاران (۱۳۹۲) راه‌اندازی مراکز تحقیقاتی و تجهیز آزمایشگاه‌ها، جذب و استخدام افراد محقق و جذب دستیار آموزشی پژوهشی را به منظور بهبود وضعیت پژوهش در دانشگاه پیشنهاد می‌کند [۳۴]. سرشتی و همکاران (۱۳۸۶) اصلی‌ترین مانع برای پژوهش را کمبود امکانات و تجهیزات

انجام پژوهش‌های گروهی را به عنوان راه‌کاری برای انجام تحقیقات بیش‌تر می‌داند [۳۳].

درون مایه ششم عوامل سازمانی (مدیریتی) است مشارکت‌کنندگان در این مطالعه عدم وجود هیات علمی پژوهشی و بالینی، طولانی بودن روند اداری، نداشتن محور تحقیقاتی مشخص، اولویت درمان بر پژوهش، ایجاد نظام آموزش پژوهش محور و الزام به حضور در مراکز تحقیقاتی را به عنوان عوامل سازمانی موثر بر انجام تحقیق برشمردند. بدری‌زاده و همکاران (۱۳۸۸) موانع سازمانی مانند سخت‌گیری در تصویب طرح‌های مورد علاقه پژوهشگر و مقررات دست و پا گیر اداری و پروسه طولانی تصویب طرح‌های پژوهشی را به عنوان موانع تحقیق ذکر می‌کند. وی همچنین مشغله‌های اجرایی و درمان بیماران را در گروه بالینی به عنوان یک مانع عنوان می‌کند [۳۷]. حاج صالحی [۶] و همکاران (۱۳۹۳) مهم‌ترین موانع پژوهش را کمبود وقت، مشغله زیاد کاری، مقررات دست و پا گیر اداری و روند طولانی تصویب طرح‌های تحقیقاتی می‌داند [۲۵]. در مطالعه رضائیان و همکاران (۱۳۹۲) اعضای هیات علمی به ترتیب موانع سازمانی و اداری، شخصی و اجتماعی، اقتصادی و مالی و وسایل و امکانات را از موانع تحقیق ذکر کردند. نویسندگان پیشنهاد می‌کنند دانشگاه باید با جذب هیات علمی محقق و کم کردن از بار کاری و مسئولیت‌های اعضای هیات علمی انجام پژوهش را تسهیل کند [۳۴]. ظهور و همکاران (۱۳۸۲) کوتاه کردن پروسه بررسی و تصویب طرح‌های پژوهشی را جهت رفع موانع پژوهشی ضروری می‌داند [۳۹]. نتایج مطالعه فرمانبر (۱۳۸۴) نیز نشان می‌دهد عوامل سازمانی اداری از دیدگاه اعضای هیات علمی از مهم‌ترین موانع تحقیق به شمار می‌روند [۴۲].

یافته‌های حاصل از این مطالعه، انگیزه، ویژگی شخصیتی، حمایت، بسترسازی مناسب، تعامل و کار تیمی و عوامل سازمانی (مدیریتی) را به عنوان عوامل موثر بر پژوهش از دیدگاه اعضای هیات علمی تبیین نمود که برخی از آن‌ها به حیطه عوامل فردی و برخی دیگر به حیطه عوامل سازمانی و

مدیریتی اشاره می‌نمایند. نتایج مطالعه حیطه‌های جدیدی از عوامل را نیز تبیین نمود که از آن جمله می‌توان به الزام به حضور در مراکز تحقیقاتی، عدم وجود محور تحقیقاتی مشخص برای اعضای هیات علمی، گسترش رشته‌های تحصیلات تکمیلی، عدم وجود هیات علمی صرفاً پژوهشی به تعداد کافی، ایجاد نظام آموزشی پژوهش محور و برخی از خصوصیات فردی مانند پیگیری، صبر و داشتن پشتکار اشاره نمود که لازم است علاوه بر سایر عوامل، جهت ارتقای کیفی و کمی پژوهش، به آن‌ها توجه بیش‌تری مبذول گردد.

محدودیت‌های مطالعه: با توجه به این‌که مطالعات کیفی مرتبط با موضوع وجود نداشت مقایسه نتایج مطالعه حاضر با سایر مطالعات کیفی میسر نشد، لذا تنها به مقایسه با نتایج مطالعات کمی پرداخته شد.

تشکر و قدردانی

این مطالعه حاصل طرح پژوهشی مصوب مرکز تحقیقات عوامل اجتماعی موثر بر سلامت می‌باشد. بدین‌وسیله تیم پژوهش مراتب تقدیر و تشکر خود را از اساتید محترمی که در پژوهش مشارکت داشتند اعلام می‌دارد. هم‌چنین از معاونت پژوهشی دانشگاه، مرکز تحقیقات عوامل اجتماعی موثر بر سلامت و نیز واحد توسعه تحقیقات بالینی بیمارستان امیرالمومنین (ع) دانشگاه علوم پزشکی سمنان، بابت همکاری و تامین تسهیلات لازم برای انجام این تحقیق تقدیر و تشکر می‌شود.

منابع

- [1] Ghaffarzadeh S, Nazari H, Motazakker M. Obstacles to research activities: a survey of faculty member's view at Urmia university of medical sciences in 2010. J Urmia Nurs Midwifery Facul 2013; 10. (Persian).
- [2] Salem Safy R, Ni AR, Sadatian R, Moshirir Z, Sheikhy N, Baniadam A. Evaluation of Urmia Medical University Faculty member views about research obstacles. J Urmia Nurs Midwifery Facul 2009; 7: 142-151. (Persian).
- [3] Dadkhah B, Mohammadi M, Pour naseri S, Mozafari N, Adham D. View of ardabil province universities scientific members' about research and its limitations. J Ardabil Univ Med Sci 2008; 8: 37-44. (Persian).

- [22] Saeidinia A, Karkan M, Heidarzadeh A, Taeifeh N. Knowledge, attitude and practice of Guilan University of medical sciences toward research. *Annal Biol Res* 2013; 4: 89-94.
- [23] SotodehAsl N, Ghorbani R, Rashidy-Pour A. Restrictive factors in medical research in the viewpoint of students of medical sciences university of Semnan. *Koomesh* 2015; 17: 267-276. (Persian).
- [24] Ebrahimzadeh F, Naserian J, Ghorbani M, Almasi A. The assessment of barriers to research from the viewpoint of faculty members of Lorestan university of medical sciences and relationship to research performance of them. *Yakhte* 2016; 18: 28-41. (Persian).
- [25] Hajsalehi E, Soltani R, Sharifirad G. Research barriers from the viewpoint of faculty members Isfahan University of Medical Sciences. *J Health Syst Res* 2014; 10: 98-105. (Persian).
- [26] Hosseininassab A, Shahraki K, Noohi E, Kamali M. The barriers of research from the view point of nurses and midwives working at Shiraz teaching hospitals, in 2009. *J Health Dev* 2013; 2: 149-156.
- [27] Khatibi R, Rezaie M, Zarezadeh Y, Ebnerasooli S. Reasons for faculty members' lack of interest in doing research in the field of education from their own perspective in Kurdistan university of medical sciences. *Iran J Med Educ* 2015; 14: 1097-1100. (Persian).
- [28] SotodehAsl N, Ghorbani R, Rashidy-Pour A. Viewpoints of faculty members of Semnan University of Medical Sciences about research barriers. *Koomesh* 2014; 16: 1-7. (Persian).
- [29] Hoseiny S, Jahed H. The viewpoint of faculty members on research obstacles at Tabriz university. *J Sci Technol Policy* 2012; 4: 49-64.
- [30] Graneheim UH, Lundman B. Qualitative content analysis in nursing research: concepts, procedures and measures to achieve trustworthiness. *Nurse Educ Today* 2004; 24: 105-112.
- [31] Lincoln Y, Guba E. *Naturalistic inquiry*. California: Sage publication; 1985..
- [32] Speziale HS, Streubert HJ, Carpenter DR. *Qualitative research in nursing: Advancing the humanistic imperative*: Lippincott Williams & Wilkins; 2011.
- [33] Karimi A, Mehdipour Y, Mohammadpour A, Pirozanfar S. Constraining factors of research from the viewpoint of faculty members of Zahedan university of medical sciences. *Health Inform Management* 2011; 7: 474-467. (Persian).
- [34] Rezaeian M, Asadpour M, Hadavi M. Research barriers from the perspective of academic members and strategies for confronting with these barriers in rafsanjan university of medical sciences, Iran. *J Health Syst Res* 2013; 9: 269-276. (Persian).
- [35] Sereshti M, Parvin N, Bozorgzad M, Imani R. Barriers of research performances in the view of nurses and midwives of Shahr-e-kord's hospitals. *J Ilam Univ Med Sci* 2007; 15: 7-13. (Persian).
- [36] Alamdari A, Afshoon E. The view point of faculty members on research barriers at yasuj universities. *Armaghan Danesh* 2003; 8: 27-34. (Persian).
- [37] Badrizadeh A, Gholami Y, Birjandi M, Beiranvan G, Mahooti F. Barriers to research from viewpoint of faculty members of Lorestan university of medical sciences. *Yakhteh* 2009; 11: 93-100. (Persian).
- [38] Kourki M, Mahjoub H, Sheykh N. Study of the academic members attitude about main factors of not approaching to scientific writing in Hamadan university of medical sciences. *Scient J Hamadan Univ Med Sci* 2007; 14: 59-63. (Persian).
- [4] Gulland A. Doctors cite lack of time as greatest barrier to research. *BMJ* 2016; 352: i1488.
- [5] Phuping A, Puangpaga M, Anchuen C. Why don't we do enough medical research? *J Pak Med Assoc* 2013; 63: 423-427.
- [6] Burgoyne L, O'Flynn S, Boylan G. Undergraduate medical research: the student perspective. *Med Educ Online* 2010; 15: 1-10.
- [7] Aboulghar M. Barriers to conducting clinical research in reproductive medicine: Egypt. *Fertil Steril* 2011; 96: 805-806.
- [8] Ejaz K, Shamim M, Shamim M, Hussain S. Involvement of medical students and fresh medical graduates of Karachi, Pakistan in research. *J Pak Med Assoc* 2011; 61: 115-120.
- [9] Morse WC, Nielsen-Pincus M, Force JE, Wulffhorst J. Bridges and barriers to developing and conducting interdisciplinary graduate-student team research. *Ecol Society* 2007; 12: 8.
- [10] Ruchina A, Kuimova M, Polyushko D, Sentsov A, Jin Z. The role of research work in the training of master students studying at technical university. *Proc Soc Behav Sci* 2015; 215: 98-101.
- [11] Djalalinia S, Owlia P, Forouzan A, Habibi E, Dejman M, Baradaran Eftekhari M, et al. Health research evaluation and its role on knowledge. *Iranian J Publ Health* 2013; 42: 60-65.
- [12] Malekafzali H, Eftekhari M, Peykari N, SadatGholami F, Djalalinia S, Owlia P, et al. Research assessment of Iranian medical universities, an experience from a developing country. *Iran J Publ Health* 2009; 38: 47-49.
- [13] Mahjub H, Koorki M, Sheikh N. A comparative study of factors affecting reluctance to scientific writing from the viewpoints of basic and clinical sciences faculty members in hamedan university of medical sciences in 2006. *Iran J Med Educ* 2008; 8: 158-163. (Persian).
- [14] Romani MH, Hamadeh GN1, Mahmassani DM, AlBeri AA, AlDabbagh AM, Farahat TM, et al. Opportunities and barriers to enhance research capacity and outputs among academic family physicians in the Arab world. *Prim Health Care Res Dev* 2016; 17: 98-104.
- [15] Anbari Z, Jadidi R. Comparing of barriers to research activities among students of Arak university of medical sciences, and appropriate strategies for student research management. *Iran J Med Educ* 2013; 13: 399-412. (Persian).
- [16] Hosseini-Parandar F, Ghasemzadeh I, Sadeghi P. A review of barriers to research in universities of medical sciences in Iran. *J Curr Res Sci* 2014; 2: 673.
- [17] Vahdati M, Mazloomi S, Salimi T, Eghbal A. A survey on educational research barriers in Shahid Sadoughi University of Medical Sciences in 2014. *Med Educ Dev* 2014; 9: 33-40. (Persian).
- [18] Orujlu S, HemmatiMaslakkpak M, Khajeali N. Barriers of Research Utilization in Practice by Nurses of Urmia University of Medical Sciences. *J Nurs Midwifery Urmia Univ Med Sci* 2014; 12: 33-43. (Persian).
- [19] Jalali R, FizBashpour K, Baharirad N. The nurse's viewpoints about research barriers, Kermanshah-Iran. *Ann Nurs Pract* 2015; 2: 1023.
- [20] Karimian Z, Sabaghian Z, Saleh S. An investigation of research and knowledge production obstacles and challenges in medical universities. *Iran Higher Educ* 2011; 3: 35-63. (Persian).
- [21] Mazloomi Mahmodabad S, Hosseini S, AbbasiShuvazi M, MirzaeiAlavijeh M, Rezaei F. A survey of Shahid Sadoughi university of medical sciences students' opinions about research barriers during university training. *J Med Educ Dev* 2013; 6: 63-70. (Persian).

[42] Farmanbar R, Asgari F. Study of constraining factors of research from the viewpoint of faculty members in Guilan university of medical sciences. *J Guilan Univ Med Sci* 2005; 14: 84-91. (Persian).

[43] Kianpour M, Bahman ziari P, Arti S, Naji H. Survey of research problems from the viewpoints of managers, scientific staffs and research experts in Isfahan University of Medical Sciences. *Iranian J Nurs Midwifery Res* 2005; 10. (Persian).

[39] Zohour A, Fekri A. Research barriers: a study of academic staff of the Iran university of medical sciences. *Payesh* 2003; 2: 113-120. (Persian).

[40] HeydariSharifabad S, Yamani N, Javanmard S, Gheisari Y. A qualitative needs assessment of biomedical research training course. *Iran J Med Educ* 2015; 14: 950-964. (Persian).

[41] Aronstam Robert S, Hoey K, James E. Frieije: Physician participation in clinical research at Guthrie health. *Guthrie J* 2003; 721: 66-71.

Faculty viewpoints about factors influencing research performance: A qualitative study in Semnan University of Medical Sciences

Abbas Ziari (MD)¹, Ali Asghar Ghods (Ph.D)², Ali Rashidy-pour (Ph.D)³, Hossein Bozorgi (Medical Student)⁴, Hassan Babamohamadi (Ph.D)^{*2}

¹ - *Social Determinants of Health Research center, Dept. of Community Medicine, Faculty of Medicine, Semnan University of Medical Sciences, Semnan, Iran.*

² - *Nursing Care Research Center, Dept. of Nursing, Faculty of Nursing and Allied Health, Semnan University of Medical Sciences, Semnan, Iran.*

³ - *Physiology Research Center and Dept. of Physiology, Faculty of Medicine, Semnan University of Medical Sciences, Semnan, Iran.*

⁴ - *Student Research Committee, Faculty of Medicine, Semnan University of Medical Sciences, Semnan, Iran.*

(Received: 18 Nov 2016; Accepted: 19 Dec 2016)

Introduction: Faculty members of medical universities have major role in conducting researches and knowledge production. The consideration of the viewpoints of faculty members about factors affecting research performance can increase both the quantity and quality of scientific articles and borders of knowledge extension. This study aimed to explore the effective factors in research from the viewpoints of faculty members of Semnan University of Medical Sciences.

Materials and Methods: This study was conducted with qualitative approach in 2016. Sampling was purposeful with maximum variation. Data were gathered via semi-structured interviews by 11 participants of faculty members in Semnan University of Medical Sciences (6 basic sciences and 5 clinical doctors). Data were analyzed by conventional content analysis method simultaneously data collection based on five steps of Granheim and Lundman (2004). Trustworthiness was achieved through Lincoln and Guba criteria.

Results: A total of six main themes including: “motivation”, “personality characteristic”, “support”, “appropriate infrastructure”, “interaction and team work” and “organizational (management) factors” were emerged from data analysis.

Conclusion: Findings of study explained affecting factors on research from the viewpoint of faculty members. The results of present study showed new factors that should be considered appropriately to promote quality and quantity of researches.

Keywords: Research, Faculty, Semnan University of Medical Sciences, Qualitative research

---

* Corresponding author. Tel: +98 9124313874

babamohamadi@semums.ac.ir